

โบราณคติ

พิมพ์เป็นที่ระลึก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

หม่อมเจ้าหญิงเครือมาศวิมล ทองแถม

ณวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓

ประสูติ ๒๔๒๗

สิ้นชีพตักษัย ๒๔๙๒

คำนำ

หม่อมเจ้าหญิงเครือมาศวิมล ทองแถม เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ มีพระอัธยาศัยประกอบด้วยเมตตาอารีเป็นอย่างยิ่ง พระคุณข้อนี้ได้ปรากฏแก่ใจของผู้ที่ได้รับพระกรุณาจากพระองค์ท่านเป็นอย่างดีแล้ว.

แม้ในทางพระศาสนา พระองค์ท่านได้อุปถัมภ์เป็นนิตยกาล ไม่เฉพาะแต่สงฆ์นิกายใดนิกายหนึ่ง ทรงบำเพ็ญกุศลตามกาลสมัย ในโอกาสที่จะทรงบำเพ็ญได้ เมื่อพระองค์มาสิ้นพระชนม์เสียเช่นนี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความสลดใจแก่คนหมู่มากที่ได้รับพระกรุณาจากพระองค์ท่าน.

หนังสือเล่มนี้เป็นธรรมพลีส่วนหนึ่ง พิมพ์เป็นธรรมบรรณาการอุทิศถวายสนองพระคุณ หม่อมเจ้าหญิงเครือมาศวิมลในอวสานสมัย.

ขอกุศลนี้จงบังเกิดเป็นสุขสมบัติแด่หม่อมเจ้าหญิงเครือมาศวิมล สมควรแก่คติภพทุกประการ ฯ

พระวิสุทธิโสภน วัดมหรรณพ์

พระมหาหนู „

พระมหาจวง „

พระชื่น „

พระวิสุทธิสมโพธิ วัดพระเชตุพน

พระครูฐาปนกิจประสาท „

พระมหาปุ่น ปุณณสิริ „

พระครูอมรโมลีศ „

พระมหาปลอด วัดสระเกษ

สอนจิตต์

ขอประเดิม เดิมกลอน อักษรผสม
กรประณม ก้มประณต รตนะ
ประพันธ์พจน์ บทสอน กลอนประหระ
ขอคุณพระ ไตรรัตน์ เป็นฉัตร์ทอง.

อันร่างกาย ตายเกิด เหมือนเชิดหุ่น
ส่วนบาปบุญ หนุนนำ ตามสนอง
เราไม่เผา มันก็เผา จนเราพอง
พิงดูกอง ฟอนเห็น เป็นพยาน.

อย่าดูถูก มดแดง ว่าแรงนิด
อย่าแข่งฤทธิ์ อวดอ้าง แก่ช้างสาร
ถึงตัวตาย ไว้ชื่อ เขาลือนาน
ให้ลูกหลาน ชั้นหลัง เอาอย่างเรา.

พระเพลิงผลาญ นานครั้ง ยังไม่ยาก
อันเพลิงราค เหลือทน เผ้าตนเผา
เมาสุรา เมรัย พอหายเมา
อันความเขลา เมามาก หายยากนัก.

เมื่อทรัพย์มาก หลากมา ปัญญาช่วย
คนที่ป่วย ก็จะหาย หน่ายก็รัก
ถ้าไร้ทรัพย์ อับปัญญา ชะตาพัก
ป่วยก็หนัก รักก็หน่าย ค่อยคลายลง.

อันลมหวน ก็ไม่ป่วน เหมือนลมปาก
กลืนก็ง่าย คายก็ยาก ถ้าหากหลง
อย่าเชื่อนัก มักตับ จะคับโครง
อย่ายอมโยง ยอดจมูก ลูกผู้ชาย.

น้อยที่รัก มากที่ชัง ระวังตัว
พึงลงหลัก ปักรั้ว กันวัวหาย
ถึงยามเอ่ย อย่าเอื้อน เสมือนชาย
เครื่องภิปราย ถูกผิด คิดว่าครู.

ตัวนกเล็ก รังเล็ก พอเหมาะร่าง
โคจะแข่ง แรงช้าง ช่างอดสู
ไม่มีเท้า เลื้อยคล่อง มองดูงู
วิสัยปู ไร้หัว ตัวยังจร.

ชาติเสือร้าย หรือจะตาย ซึ่งลายเสือ
เกลือก็เกลือ ลางที ยังมีหนอน
ยืนมณี มีค่า กับวานร
เห็นดีก่อน แล้วจึงคิด ปิดทองเปลว.

เห็นว่างาม อย่าตะกราม ตะกละนัก
อันหลุมรัก ลึกลุ่ม กว่าหลุมเหว
วิสัยพาล พาลพา ไปหาเลว
อันคนเหลว เหลวล้น กว่าต้มเลน.

ผู้หลงเถื่อน กู่ก้อง พอร้องรับ
ผู้หลงหับ ตัณหา สุดตาเห็น
ถ้าผัวหาบ เมียคอน ร้อนเป็นเย็น
หกคะเมน ไต่ลวด อวดเขาไย.

อันวาจา ที่กล่าว ส่อชาวชาติ
มารยาท ส่อสกุล ประยูรไหน
เอาดวงหน้า เป็นกระจก ถกดวงใจ
ชลาลัย ลึกรู้ ดูสายบัว.

เมื่อเข้าไพร ใช้พร้า เป็นอาวุธ
เข้าหามนุษ เนื้อนิ่ม ต้องยิ้มหัว
ลาภแลยศ อยู่ไหน ก็ในตัว
ดีหรือชั่ว อยู่ที่ใจ เป็นนายงาน.

น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ตำราเล่า
สัตว์พึ่งฝน คนพึ่งข้าว เจ้าพึ่งศาล
เห็นว่าชั่ว อย่าเพ่อชัง ระวังการณ์
เห็นว่าดี อย่าเพ่อตาล นิยมชม.

อันหวานลิ้น กินตาย คายก็ยาก
เพราะหวานปาก น้ำตาล พาลจะขม
ว่าวจุฬา ต้องลอย เพราะแรงลม
มดตายถม น้ำผึ้ง เพราะคลึงรส.

มะนาวกลม ใครกลึง คอยคลึงเคล้า
ปลายหนามแหลม ใครเหลา เล่าจนหมด
เอาน้ำตาล มาฝาก กับปากมด
คดต่อคด เข้าคู่ รู้กลกัน.

ช้างนอนตาย ทั้งตัว ใบบัวปิด
ปกความผิด ว่าไม่รู้ ดูน่าขัน
ไม่มีไก่ ใช้เป็ด เทศน์ประชัน
อันเผือกมัน ผิดกับกลอย น้อยไปฤๅ.

จงนุ่งเจียม ห่มเจียม อย่าเทียมเจ้า
เขากินข้าว เราก็ข้าว กระนั้นหรือ
ไม่เห็นควร แล้วอย่าขืน เข้ายื้นมือ
อันโง่คือ เครื่องประดับ สำหรับพาล

องค์รามลักษณ์ ก็ยังหลง แก่ม้ารีส
ดูกวางผิด เสียสีดา น่าสงสาร
อย่าโทษเขา เหมากรรม นำบันดาล
ถ้าพุ้งส้าน ลืมคิด ไม่ผิดเวร.

แมลงผึ้ง คลึงเคล้า เอาเกษร
แมลงวันวอน ว่อนปอง แต่ของเหม็น
อันโทษเขา เข้าใจ เท่าไรเล็น
โทษตนเห็น เต็มตา ว่าไม่รู้.

อันบาปกรรม นำยก เข้าพกยักษ์
ส่วนบุญผลัก ให้มนุษย์ จนสุดหู
อยากเป็นหมอ เอาปลาหมอ มาเป็นครู
เข้าจับงู ข้างหาง ระวังมัน.

ฆ่าควาย อย่าเสียดาย แก่เม็ดพริก
ถูกเขาหยิก รักหยอก ออกจะขัน
เห็นสิบหน้า อย่าเหมา เอาทศกรรฐ์
สิบหน้านั้น ยังน้อย กว่าหน้าคน.

อันน้ำลึก หยั่งได้ เท่าไรลึก
ใจมนุษย์ สุดนึก ลึกฉงน
น้ำไม่เซาะ เกาะไม่พัง เข้ารังวน
วิสัยผล ที่จะเผล็ด เพราะเหตุมี.

แข่งเรือแพ ใครจะแพ้ มีพายสู้
เห็นสุดรู้ วาสนา ต้องล่าหนี
อันน้ำน้อย ย่อมแพ้ แก่อัคคี
ถ้าน้ำมี มากจะ ชำนะไฟ.

คนไม่ฟัง อย่าสอน บอนอย่าบอก
น้ำนิดๆ ยังกระฉอก ออกนอกไห
ชั่วแลดี หมอดู อยู่ที่ใจ
ใกล้หรือไกล หมอดู อยู่ที่ตา.

ฝูงกระต่าย หมายชม พระจันทร์เจ้า
มองดูเงา เลยให้ชัด วาสนา
หงส์ก็หงส์ พงศา กาก็กา
อยู่ยอดหญ้า หรือจะเยี่ยม เทียมยอดยาง.

ดูอาวาส อาจรู้ ดูวิหาร
คชสาร อาจรู้ ดูที่หาง
เห็นแต่แม่ แลลอด ตลอดนาง
มองเห็นช้าง เท่าหมู รู้อะไร.

อันน้ำร้อน ปลาเป็น เห็นไม่ยาก
ถ้าน้ำมาก ปลาตาย นิยายไข
เมื่อถูกเจ็บ ต้องจำ ใส่น้ำใจ
หนึ่งนิ่งไว้ สองสอบ สามตอบแทน.

กระสินธุ์สาย หรือจะวาย กระแสคลื่น
ดวงแขขึ้น หรือจะไร้ ดาราแหน
ผู้มีบาท ใช้บาท คนขาดแคลน
ที่เร้นแค้น เศรษฐี มีตำรา.

ยอบ่าวไพร่ ใช้ยอ ต่อเสร็จกิจ
ยอสนิท อาจารย์ ขานต่อหน้า
ยอญาติมิตร พึ่งยอ ต่อลับตา
ยอคนบ้า ยุยอ ขอทั้งใบ.

แต่สี่เท้า ก้าวย่าง ยังพลั้งพลาด
ถึงนักปราชญ์ จะมีพลั้ง บ้างไฉน
ถ้าหินดี เหล็กดี ตีเป็นไฟ
ไม้ต่อไม้ หมั่นสี ยังมีเพลิง.

ถ้านิ่งได้ ใจดี ผีมักเข้า
แม่ไม่กล่าว พ่อไม่ว่า ก็อย่าเหลิง
เมื่อแมวร้าย ไม่อยู่ หนูระเริง
เต้นเถิดเทิง กลางทุ่ง มุ่งอะไร.

คนหัวล้าน มันใส อยากได้หวี
หวีไม่มี ได้แหวน แผนไฉน
คนตาบอด ได้แว่น แหงนดูไย
มีเพชรไทย เรือนทอง ต้องรองรับ.

ฝนควายแก่ แส่หา แต่หญ้าอ่อน
หลานจะอ้อน ยายย่า ตาไม่หลับ
จะดูมิตร ดูสหาย เมื่อไร้ทรัพย์
ยามเราอับ ช่วยปลิด คือมิตรแท้.

หนทางไกล ไปไม่พัก คงจักถึง
ถึงลึกซึ้ง เพียรขุด ผุดกระแส
รู้ว่าคน ดนคล่ำ ที่ตำแย
เอาเท้าแหย่ ถานหยอก นอกตำรา.

ถ้าพลั้งปาก เสียศักดิ์ สิ้นความศักดิ์
ถ้าพลั้งบาท ตกต้นไม้ ใครรักษา
ทะเลน้อย รอยโค โคราคา
เหตุตัณหา ปกหัว ไม่กลัวแพง.

อันความจริง หนีจริง สิ่งนี้ยาก
กินปูนมาก ร้อนท้อง ไม่ต้องแหนง
สีเดิมดำ หรือจะทำ เป็นสีแดง
พระอินทร์แปลง ก็ยังรู้ ว่าอินทร์ปลอม.

ถ้าถูกหมอ ถูกความ ใช้งานคล่อง
โลหะต้อง เข้าไฟ ละลายหลอม
ดมดอกหญ้า ไปพลาง ต่างพะยอม
ดมพอหอม ดูพอหาย ระคายคัน.

ฝูงหมาหมี มีเขา เต่ามีหนวด
เหี้ยคระกวด มีงา จะน่าขัน
อันกองไฟ ใครเห็น ไม่เป็นควัน
มนุษย์นั้น ไหนจะพ้น คนนินทา.

อันนินทา กาเล เหมือนเทน้ำ
ไม่ชอกช้ำ เหมือนเอามีด มากรีดผา
หูจะฟัง ชั่งหู ดูชั่งตา
เอาหนามมา ยอกเล่น ไม่เป็นการ.

ของของรัก ห้ามนัก ตำราขอ
ชิมแต่พอ หวานปาก เมื่อยากหวาน
ดูกำลัง เราก่อน จึ่งรอนราญ
คู่เข้าหาญ หักด้ามพร้า ท้ากำลัง.

ถึงมีปาก ก็เปล่า เหมือนเต่าหอย
เป็นผู้น้อย ยาดี ไม่มีขลัง
ฆ้องไม่ดี ตีเท่าไร ก็ไม่ดัง
ส่วนเสียงสังข์ พั้งเคลือ ก็เหลือเพราะ.

ทำของสัก ต้องซื้อ คชสาร
จะใช้งาน ต้องใช้ ให้พอเหมาะ
ถ้าหกล้ม คนเห็น เป็นหัวเราะ
ให้เขาเยาะ เล่นง่ายๆ ไม่วายฤๅ.

เอาพิมเสน แลกเกลือ ก็เหลือคิด
พระขรรค์กฤช แลกพร้า ควรค่าหรือ
เอาหลังมือ พลิกมา เป็นหน้ามือ
โลกเขาถือ ความจริง เป็นมิ่งเมือง.

เห็นช้างขี้ ขี้บ้าง เอาอย่างช้าง
เห็นเมืองกว้าง ก็จะกว้าง เอาอย่างเมือง
มีเบี้ยน้อย หอยน้อย อย่าพลอยเปลือง
ฟ้ามักเหลือง ยามเย็น เห็นทุกคน.

ถ้านาดี น้ำดี มีข้าวกล้า
การทำนา ก็คงได้ ไม่ไร้ผล
เมื่อเวทมนต์ ไม่หาย พึงใช้กล
นกอยู่บน เมฆมิด ยังติดตัง.

ฝูงหิ่งห้อย น้อยแสง จะแข่งแข
ส่งกระแส เสียงให้ ตะม้ายสังข์
จะแข่งเขา เราต้องรู้ ดูกำลัง
แข่งระฆัง เคาะฆ้อง ต้องทำลาย.

ขุมนรก มิใช่ โบกขรณี
เปลวอัคคี มิใช่ท่อ กระสินธุ์สาย
อันน้ำแสบ มิได้หวาน เป็นตาลทราย
เห็นอบาย ว่าบ้าน ขันพิลึก.

เอาทองดี มาสี กับกระเบื้อง
ทองจะเปลือง หมดสิ้น หินไม่สึก
หญิงกับชาย ใกล้กัน มันพิลึก
เพียงแต่นึก ก็ไม่หรอ เหมือนส่อพอง.

อย่าดูถูก งูพิษ ฤทธิ์มันร้าย
หมองูตาย เพราะงู คู่สนอง
เป็นผู้ใหญ่ เอาอย่าง คันชั่งทอง
การตัดสอง เป็นวิสัย ผู้ใหญ่ยง.

ถ้าโลภนัก มักลาภ จะสาบสูญ
เมื่อมีบุญ มิต้องฆ่า พระยาหงษ์
หวังไม้จริง ทิ้งไผ่ ไพล่เป็นพง
ต้องลดองค์ ลงนั่ง ตั้งหาวนม.

อันรสปาก หากหวาน ก็หวานเด็ด
บรเพ็ด ก็ไม่มาก เท่าปากขม
ถึงมีดคม ก็ไม่มาก เหมือนปากคม
รสหวานขม ก็ไม่มาก เหมือนปากคน.

ต้นบอนคัน ก็ยังหย่อน กว่าบอนปาก
พอแว่วกราก มักจะกราว ราวกับฝน
อย่าเชื่อใคร ได้เหนือ เชื่อใจตน
อย่าเชื่อชน โฉดเขลา เบาปัญญา.

คนปากมาก เหมือนสุนัขข์ มันหอนเห่า
เห่าเปล่า ๆ มันไม่กัด ดอกแช่งขา
เห่ากระโชก โฮกแล ก็แต่ตา
หมาไม่กล้า มันจึงเห่า ให้เรากลัว.

เล่นกับหมา หมาเคลีย เข้าเลียปาก
เล่นกับสาก สากคล้อย มาต่อยหัว
สีแดง ๆ อย่าเห็น ว่าเป็นวัว
รู้สึกกลัว ก่อนกล้า ได้ท่าทาง.

การรู้หลบ ล้อนเร้น จะเป็นปีก
การรู้หลีก ปราชญ์เห็น ว่าเป็นหาง
รักกันนัก มักไม่ยืด จะจืดจาง
รักกับชัง รังจะเปลี่ยน เวียนกันไป.

เป็นหลักหิน อย่าทนง ว่าคงหลัก
ไปมาผลัก บ่อยเข้า เสาจะไหว
น้ำใจคน ปนตัณหา อย่าว่าไป
สิ่งทั้งหลาย พ่ายฤทธิ์ อนิจจัง.

คนที่เกลียด ชังเรา เท่าผืนเสื่อ
ที่รักเรา น้อยเหลือ เท่าผืนหนัง
สิ่งที่ทำ คำที่พร้อง ต้องระวัง
ดูหน้าหลัง ให้รอบ จึงกอบการ.

เป็นแม่เรือน เปรียบเหมือน เป็นรากแก้ว
เสียรากแล้ว ต้นใบ ไม่ไพศาล
ถึงสิบรู้ ก็ไม่ถึง หนึ่งชำนาญ
สิบเราวาน ก็ไม่ถึง หนึ่งเราเอง.

ถ้ากล้านัก มักบิ่น สิ้นแรงฝน
ถ้าอ่อนนัก มักคน จะข่มเหง
กายเป็นหลัก ปากเป็นรั้ว คนกลัวเกรง
ขืนตะเบ็ง ดีแต่หนาม จะขามฤๅ.

ผู้เรือนตัว ชั่วร้าย ไม่ใส่โทษ
กระสือโหด เหินกราย ใส่กระสือ
อย่าจับปลา ในหนอง ทั้งสองมือ
ถ้าจะถือ ถือให้มั่น คั้นให้ตาย.

อย่าพายเรือ ทวนแคว กระแสเชี่ยว
ถึงมีเรี่ยว แรงก็แพ้ กระแสสาย
เป็นสัตรี มีแต่อับ รับแต่อาย
เป็นชาติชาย แม้ชั่ว ก็ชายชาญ.

อันคนพาล หวานพจน์ เหมือนรสอ้อย
กกอร่อย ไปปลาย จะคลายหวาน
ไม่มีเหยื่อ ไหนปลา จะมาพาน
ระวังหวาน หวานเป็นลม ขมเป็นยา.

มีมดหมอ ที่ไหน ทายไม่ผิด
เห็นศักดิ์สิทธิ์ กรรมซัด วาสนา
ดูเยี่ยงกา แต่อย่า เอาอย่างกา
อุตส่าห์หา แต่อย่าคิด ให้ผิดทาง.

กินข้าวต้ม โจมกลาง ระวังร้อน
จงหยิบช้อน ค่อย ๆ ตัก ปากกระถาง
เจ้าชู้ยักษ์ มักไม่ วายตะราง
ค่อย ๆ ถาง ค่อย ๆ ถาก ไม่อยากกิน
อย่าใจเร็ว ด่วนได้ จะวายวุ่น
อย่าพกนุ่น ไว้ในอก จงพกหิน
เพียงนุ่งเขียว อย่าเฉลียว ว่าองค์อินทร์
ต้องเดินดิน ดอกหนา อย่าทะนง.
อย่าหลงนัก รักเมีย จะเสียญาติ
มันก็ชาติ กาไก่ มิใช่หงส์
ที่สูงนัก อยากได้ ใช้พะอง
ขึ้นทะนง ปีนป่าย จะวายปราณ.
ถ้าสูงนัก มักล้ม เพราะลมพัด
ถ้าต่ำนัก มักสัตว์ ประหัตประหาร
ที่รู้น้อย พลอยใจ ไปรำคาญ
ที่รู้มาก ยากนาน เพราะการรู้.

ไพรีร่า อย่าหลง ทรนงจิตต์
จงปกปิด หน้าหลัง ระวังสู้
เห็นว่าซวน เซถอย จึงพลอยยุ้
อย่าตุ่ง หลังหัก จักมีเวร.

จรเข้ คับหนอง คลองจะยาก
จะชักลาก ใส่เรือ ก็เหลือเข็น
ถ้าใจดี ผีเข้า ทุกเช้าเย็น
นัยน์ตาเห็น ชั่งตา จะพายับ.

เขาตีกัน กั้นกาง เข้าขวางไม้
เขาเคราะห์ร้าย ร้ายบ้าง พังไม่ศัพท์
ถ้าทรัพย์มาก ปากดี มีคนนับ
ถ้าไร้ทรัพย์ อัประภาค จะยากนาน.

เจ้าท่านเกลียด อย่าเกลียด ผะสมเจ้า
การุญเขา ผู้ผิด อย่าคิดผลาญ
ไม่เป็นกง อย่าเห็น ว่าเป็นการ
ผู้ผิดพาด เสริมผิด ใช่กิจตัว.

ถ้ารักผัง ชังก็ฝาก ในรักด้วย
ถ้ารักม้วย เห็นชัง ดังภูผา
มิใช่งา ก็ไปค้น เอามันงา
ฆ่าปูหา โลหิต ผิดโบราณ.

หยิบก็ง่าย หายก็รู้ อยู่เป็นที่
คาวจะมี อย่าเคล้า คาวกับหวาน
อันเรือนสาม น้ำสี่ อย่าขี้คร้าน
กิจในบ้าน เป็นสมบัติ ของสัตรี.

อย่าตีงู ให้กา จะพาบาป
กาจะคาบ งูกิน แล้วบินหนี
เอากระดูก แขวนคอ ก็ว่าดี
สวรรค์มี อยู่กับเขา เรานรก.

จะดูหน้า ก็ประทะ ประจมูก
พูดไม่ถูก ไตตับ มันคับอก
กลืนไม่ไหว คายไม่ออก ขยอกนก
ต้องคาพก คาย่าม ไปตามเวร.

พ่อไม่แก่ แม่ไม่ตาย หรือหมายพึ่ง
เพื่องสลึง แบกหาม ไปตามเข็ญ
ไม่ใช่พระ ก็พลอย คอยประเคน
จะแลเห็น น้ำกับฟ้า พว้าพวัง.

ถ้าปลูกผัก หมั่นตัก วารีรด
จะปรากฏ ดอกใบ สมใจหวัง
คนอิ่มก่อน ดูดคร ที่ท้ายวัง
อิ่มทีหลัง ล้างชาม น้ำตาย้อย.

ลงกระได สามคั้น โบราณว่า
ให้คับหน้า ตั้งหลัง ตั้งตะห้อย
อย่าดูถูก บุญกรรม ว่าทำน้อย
จำนวนร้อย หลายหนึ่ง ให้พึ่งตรอง.

อันหญิงหม้าย ชายอย่า ทำราห้าม
เพราะน้ำคล่ำ ขุ่นมัว บัวจึงหมอง
ถ้าหญิงหม้าย ชายมรณ์ พอนอนครอง
ฝ่ายหญิงสอง ชายโสด ไม่โหดนัก.

เมื่อเรียนผูก ต้องเพียร เข้าเรียนแก้
ให้รู้แน่ แก้ผูก ถูกสลัก
เรียนแต่ผูก ไม่แก้ แย่ตาลัก
ใครเขาจัก ตามแก้ ก็แย่กัน.

ไม่ถูกถาม อย่าตะกราม ตะกละกล่าว
ไก่ถามหาว มิใช่ยาม ตะกรามขัน
กลัวไว้หน้า กล้าไว้หลัง ระวังกัน
คนทุกชั้น แปดเหลี่ยม แลแปดคม.

คนหน้าเนื้อ ใจเสือ ก็เหลือคบ
ข้างนอกกลบ หวานไว้ ข้างในขม
มะนาวเกลี้ยง ก็ไม่ต้น ถึงคนกลม
เรียวกว่าลม เหลี่ยมลบ ตลบตะแลง.

ฝนจะตก เท่าไร น้ำไม่ขัง
เที่ยวไหลหลั่ง ลงคู รูระแหง
รสไม่รู้ ดุจจวัก ที่ตักแกง
จนในแหว่ง เปรี้ยวหวาน ไม่พานรู้.

อันสุรา นารี กีพบัตร์
หน้ากษัตริย์ จะเป็นหน้า พระยาหนู
คนด้วยกัน ดันส่ง ให้ลงรู
มิใช่ปู ใช่แป้ง อย่าแกร้งยุ.

เสือจรกลืน อย่าไปขึ้น เข้าแหกปาก
อารามอยาก กินเนื้อ เสือมันคุ
เอาตะโก มาปลูก จึงถูกดุ
โทษท่านมุ เราผิด คิดดูไย.

อันภูษา ค่ามาก อย่าอยากห่ม
ดูพอสม พองาม ตามวิสัย
ตัวเท่าเสา เงาเท่าเรือน เบือนเอาใคร
จะทุกข์ใจ ไร้ทรัพย์ อับปัญญา.

อันตัวต่ำ อวดทำ สิงหนาท
มิใช่ปราชญ์ อวดคิด ปฤษณา
อุตส่าห์ว่าย เวียนเวาะ เกาะนาวา
ถึงจะช้า ก็ได้พร้า สองเล่มงาม.

จงฟังหู ไว้หู ดูไว้ก่อน
อย่าหนาวร้อน ก่อนไข้ มิได้ถาม
ฟังให้ดู รู้ให้แน่ จึงแถความ
ถ้าสามผลาม หลุกหลิก จะพลิกแพลง.

ตาก็บอด ช่องตา เข้ามารู้
ท่านอกครู อวดฤทธิ์ คิดจะแผลง
ไม่รู้จัก เงาหัว ตัวเท่าแมง
จะสั่นแรง ยืนตาย วายแก่มด.

ที่ขวากหนาม อย่าตะกราม จะเสียเกือก
ที่รั้วเรือก อย่าตะกาย จะอายกฎ
ม้าลำพอง ก็ยังตอง พาดพยศ
ภูเขาคด ดัดง่าย กว่าใจคน.

อันความรู้ ท่วมหัว ตัวไม่รอด
ปัญญายอด หย่อนสติ ไม่ผลิผล
มีวิชา ค้าชั่ว จะมัวมล
ศีลอยู่บน ศักดิ์อยู่ล่าง เป็นตั้งรอง.

เห็นของแดง ไม่ได้ ใจริกๆ
นั่งเหือซิก ตกปลา ตามท่าหนอง
ทุกข์ก็กลั้ว ชั่วก็ทำ น้ำเป็นฟอง
ตาขุ่นหมอง ตองไพ่ มิได้ละ.

สิบคน สิบปัญญา ราคามาก
ถึงเป็นนาค เนื้อทอง คงต้องปะ
รบศึกเว้น อาวุธ สุดซ่านะ
รบโมหะ เว้นปัญญา ก็ท่าแพ้.

คนปากมาก ปดมาก มักไม่ผิด
กะพี้นิด เปลือกหน่อย ต้องพลอยแน่
จะเลือกใช้ ไม้แน่น ต้องแก่นแท้
อย่าชะแง้ เชื่อฝอย จะลอยลม.

เกลือไม่แห้ง แร้งไม่แห่ อย่าแพ้ยาก
ดูหอยทาก ปากเหิร เดินขรม
คมก็คม อยู่ในฝัก รักจะคม
จะเรียนขม ขมใน เหมือนใต้บัว.

เอากระจก ส่องเท้า เศร้าราศี
เปรียบภรรยา กาลี ที่ขี่ผัว
กลัวเพราะรัก หนักเพราะด้า ด่ารากตัว
มิใช่วัว อย่าตวาด ปราชญ์จะแคลน.

เดินตามทาง หนามไหน่ คงไม่ปัก
อย่าหาญหัก บิ่นคอก ทำนอกแผน
เห็นอบาย ไฟเรือง ว่าเมืองแมน
ประรังแตน หนีเสือ ก็เหลือเคราะห์

ต้นแลปลาย ใคร่ครวญ ให้ถ้วนถี่
อันไม้ดี มักดอย กะรอกเจาะ
ตายก็ตาย โดยดี มีหมอนเมาะ
อย่าเที่ยวเหาะ เหิรตาย อายมนุษย์.

อย่าจุดไต้ ต่ำตอ คอจะร้อน
ถ้าสาคร มีปลา ไม่ช้าผุด
ไม่กินน้ำ เมื่อแร้ง แรงจะซุด
สูงที่สุด ยังดิ้น เพราะดินพาน.

วิสัยเสือ หรือจะเบื่อ เนื้อมฤค
วิสัยฮึก หรือจะวาย กระหายหาญ
อันสาคร ห่อนเบื่อ ชลธาร
อันเพลิงผลาญ ห่อนเบื่อ ซึ่งเชื้อไฟ

เมื่อเราผิด คิดขัง พอหวังพ้น
อันติดวน ตัณหา สักคราไหน
ใจไม่ละ ละแต่ปาก ก็ยากใจ
อีกเมื่อไร ก็เมื่อนั้น ชั่วกัลปา.

อันเกิดแก่ เจ็บตาย ของใครเล่า
เป็นของเรา เพราะมัน ตามตัณหา
จงหยิบตรี ไตรลักษณ์ อันศักดา
เข้าเข่นฆ่า ฟาดฟัน ให้บรรลัย.

มัจจุราช นายเรา เอาเป็นแน่
ต่างก็แต่ เร็วช้า อย่าสงสัย
คืนแลวัน พลันดับ ลับลงไป
เราก็ใกล้ ป่าช้า มาทุกวัน.

อันทานศีล ภาวนา อย่าเลยละ
อุตสาหะ สืบสร้าง ทางสวรรค์
นิสัยส่ง คงนิพพาน ไม่นานครัน
เกษมสันต์ แสนสุข สิ้นทุกข์ภัย.
จบระบิล สิ้นสอน กลอนคติ
อ่านแล้วตริ ตรองความ ทุกคำไข
ขออำนาจ คุณพระ รัตนะตรัย
เป็นชงชัย ฉัตรกั้น ผู้อ่านเอย ฯ

จบ

ร.พ. อักษรเจริญทัศน์ เชิงสะพานเสาชิงช้า ถนนบำรุงเมือง พระนคร
นายเฮียงถาง เจ้าของผู้จัดการ. ประยูร พิศนาคะ ผู้พิมพ์โฆษณา ๗๒